

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

ІННОВАТИКА У ВИХОВАННІ

Збірник наукових праць

Випуск 8

Засновано у 2015 році

Рівне – 2018

УДК 37 : 005.591.6

I - 66

ББК 74.200

Інноватика у вихованні : зб. наук. пр. Вип. 8. / упоряд. О. Б. Петренко ; ред. кол. : О. Б. Петренко, Т. С. Ціпан, Н. М. Гринькова та ін. – Рівне : РДГУ, 2018. – 357 с.

До збірника увійшли наукові праці з теорії і методики освіти та виховання. У наукових розвідках представлено різновекторність сучасних підходів до змісту, форм і технологій освітнього процесу, починаючи від дошкілля і завершуючи вищою школою.

Редакційна колегія:

Головний редактор: **Петренко Оксана Борисівна**, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Заступник головного редактора: **Ціпан Тетяна Степанівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Відповідальний секретар: **Гринькова Надія Михайлівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету.

Члени редакційної ради:

Сухолинська О. В., доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, головний науковий співробітник відділу історії освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухолинського;

Бех І. Д., доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України, директор Інституту проблем виховання НАПН України;

Пустовіт Г. П., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри природничо-математичних дисциплін Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти;

Павелків Р. В., доктор психологічних наук, професор, перший проректор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету;

Коберник О. М., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Лобода С. М., доктор педагогічних наук, професор, доктор габлітований, професор звичайний Вищої школи інформатики і прикладних наук (м. Лодзь, Республіка Польща).

Члени редколегії:

Безкоровайна О. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри методики викладання іноземних мов Рівненського державного гуманітарного університету;

Карпенчук С. Г., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Ламанаускас В., доктор соціологічних наук, професор, директор науково-методичного Центру «Scientia Educologica», професор Шяуляйського університету (м. Шяуляй, Литовська Республіка);

Литвиненко С. А., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри практичної психології та психотерапії Рівненського державного гуманітарного університету;

Малолєпши Елігіуш, др. хаб., професор, декан педагогічного факультету Академії імені Яна Длугоша в Ченстохові;

Пелех Ю. В., доктор педагогічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи Рівненського державного гуманітарного університету;

Потанчук Т. В., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника;

Сойчук Р. Л., доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Стоклоса К., доктор наук, професор, Інститут Зигмунд-Неуман (Дрезден, ФРН);

Федяєва В. Л., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, психології й освітнього менеджменту Херсонського державного університету;

Шмид К., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри історії і теорії виховання Жешувського університету (м. Жешув, Республіка Польща);

Шугасва Л. М., доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії Рівненського державного гуманітарного університету;

Ячук І. П., доктор педагогічних наук, професор, декан факультету початкової освіти та філології Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії;

Бричок С. Б. кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки початкової освіти Рівненського державного гуманітарного університету;

Баліка Л. М. кандидат педагогічних наук, доцент теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету.

Свідцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ № 21161-10961Р.

Наказом МОН України № 515 від 16.05.2016 р.

Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету «Інноватика у вихованні» включений до Переліку наукових фахових видань України (галузі науки – педагогічні).

Упорядники: **проф. Петренко О.Б.**, **доц. Ціпан Т.С.**

Науково-бібліографічне редагування: **наукова бібліотека РДГУ.**

Рецензенти: **Сейко Н. А.** – доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової і міжнародної роботи Житомирського державного університету імені Івана Франка;

Кравченко О. О. – доктор педагогічних наук, професор, декан факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Друкується за рішенням Вченої ради РДГУ (протокол №9 від 25 жовтня 2018 р.)

Редакційна колегія не завжди поділяє точку зору авторів.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2018

ЗМІСТ

Павелків Р. В. Генеза рефлексії як психологічного механізму морального розвитку особистості.....	6
Сяо Су Ім'я Василя Сухомлинського – поза часом і простором.....	16
Басіладзе Н. А. В. О. Сухомлинський про любов, шлюб і сім'ю.....	28
Пантюк Т. І., Пантюк М. П. Неформальна освіта як складова освіти впродовж життя: сутність, значення, перспективи.....	40
Панчук І. І. Особистість віруючого-протестанта волинського регіону: «від досвіду маргінальності до свідомої соціалізації».....	49
Петренко О. Б. Трансформація ідеї материнської педагогіки: від Я. А. Коменського до В. О. Сухомлинського.....	62
Пустовіт Г. П. Компетентнісний підхід як ціннісний конструкт освіти особистості в закладах позашкільної освіти.....	82
Сойчук Р. Л. Відповідальність як найважливіша характеристика зростаючої особистості.....	96
Антонець М. Я., Борова В. Є. Розвиток мовлення дітей передшкільного віку у творчій спадщині Василя Сухомлинського.....	106
Баліка Л. М. Роль шкільної бібліотеки у формуванні інтересу до читання у творчій спадщині В. О. Сухомлинського.....	117
Боровець О. В. Ідеї інклюзивного навчання у педагогічній спадщині В. Сухомлинського.....	126
Бричок С. Б. Погляди Василя Сухомлинського на проблему вивчення особистості дитини	132
Будз І. Ф. Teacher's role in the process of identification and classroom approach of gifted and talented education in great Britain....	144
Гринькова Н. М., Степанчук Р. Б., Кавка Ю. Я. Фізичне виховання дітей та молоді у педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського.....	151
Гудовсек О. А. Професійна підготовка вчителів образотворчого мистецтва в країнах Європи.....	157
Дзюбишина Н. Б. До проблеми формування дослідницької компетентності у студентів художньо-педагогічного факультету.....	167
Колупасєва Т. Є. Використання педагогічної спадщини В. О. Сухомлинського у підготовці вчителя Нової української школи.....	176
Маліновська Н. В. Актуалізація лінгводидактичних ідей Василя Сухомлинського у підготовці майбутніх фахівців дошкільної освіти.....	186
Петренко С. В. Формування творчої особистості майбутнього учителя Нової української школи: актуалізація ідей В. О. Сухомлинського.....	193
Рого Г. І. Передумови становлення і розвитку альтернативної педагогіки в Угорщині	202

Сергеева Н. В. Теоретичні засади супроводу позитивного спілкування підлітків із сімей вимушених переселенців.....	212
Сивохоп Я. М. Теоретична складова методики формування здорового способу життя учнів 6–9 класів у процесі спортивно-красознавчої роботи у закладах позашкільної освіти	220
Сілков В. В., Сілкова Е. О. Підготовка майбутніх вчителів початкових класів до формування умінь розв’язувати сюжетні задачі у молодших школярів.....	231
Стельмашук Ж. Г. Актуальність ідей В. О. Сухомлинського у контексті завдань Нової української школи.....	243
Сяська І. О. Сутність екологічної компетентності та особливості її формування у майбутнього учителя природничих дисциплін.....	251
Федоришин О. П. Social support for students with disabilities via education in Ontario, Canada.....	259
Ціпан Т. С. Провідні ідеї патріотичного виховання В. Сухомлинського у контексті сучасної освіти і виховання.....	272
Шалівська Ю. В. Формування комунікативно-мовленнєвої компетентності майбутнього вчителя початкової школи.....	284
Шелюк Г. В., Ярова О. А. Методичне забезпечення викладання математики: актуалізація досвіду церковнопарафіяльних шкіл (кінець ХІХ – початок ХХ ст.).....	292
Доробки молодих науковців	
Бондарець М. А. Організація виховання педагогічно занедбаних дітей та підлітків у творчій спадщині В. О. Сухомлинського.....	304
Мартянова М. Є. Педагогічний вплив художньої літератури на формування особистості за концепцією Алена.....	313
Павленко А. М. Формування та становлення особистості дітей-сиріт в будинках сімейного типу	321
Поліщук І. В. Проблема національно-патріотичного виховання у педагогічній спадщині Т. Д. Дем’янюк.....	327
Станіславчук Н. І. Роль етичної компетентності при підготовці майбутніх вчителів іноземної мови.....	338
Столярчук Л. І., Столярчук О. В., Мазурок І. В. Потенціал педагогічного коледжу в утвердженні громадянської компетентності: погляд куратора.....	345

ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СТУДЕНТІВ ХУДОЖНЬО- ПЕДАГОГІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ

Анотація. У статті актуалізується проблема формування у студентів художньо-педагогічного факультету дослідницької компетентності у процесі фахової підготовки. Обґрунтовується сутність дослідницької компетентності, виокремлюються її складові і розкривається їх зміст, виділяється рефлексивна компонента дослідницької компетентності й визначається її значущість у науково дослідній діяльності студентів художньо-педагогічних спеціальностей. На підставі теоретичного аналізу окреслюються перспективні напрями формування складових дослідницької компетентності на різних рівнях вищої освіти.

Ключові слова: компетентність, дослідницькі уміння, дослідницька компетентність, складові дослідницької компетентності.

Постановка проблеми. Сучасний розвиток вищої педагогічної освіти зумовлений гострою потребою у фахівцях, здатних до конструктивної особистісної та професійної взаємодії, швидкої зміни способів, форм і технологій професійної діяльності з урахуванням вимог інформаційного суспільства та суспільно-державних вимог до виховання і розвитку зростаючої особистості. Такі динамічні процеси вимагають нових теоретико-методичних підходів до розгортання наукових розвідок у сфері підвищення якості вищої педагогічної освіти. Одним із таких підходів є компетентністний, який задає рамки випускника, що має сформовані вміння і досвід практичного вирішення професійних завдань і який здатний до особистісного та професійного саморозвитку впродовж життя.

Реалізація компетентнісного підходу в світній діяльності передбачає наявність у студентів результатів навчання і відповідних компетентностей. Згідно схваленого Закону України «Про вищу освіту» (2014) результати навчання визначаються як сукупність знань, умінь, навичок, інших компетентностей, що набуті особою у процесі навчання за певною освітньо-професійною, освітньо-науковою програмою, які можна ідентифікувати, кількісно оцінити і виміряти. Компетентність, відповідно до пункту 13 Закону України «Про вищу освіту», є динамічною комбінацією знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, які визначають здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти [4].

Дослідницька компетентність є складовою загального переліку компетентностей випускника вищої освіти, яка забезпечує йому здатність

самостійно вирішувати проблемні та нестандартні практичні професійні завдання на основі здобутого у процесі фахової підготовки досвіду науково-дослідницької і науково-пошукової діяльності. Саме тому проблема формування дослідницької компетентності у студентів художньо-педагогічних спеціальностей є актуальною та вкрай важливою.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Проблема формування у студентів дослідницької компетентності бере свій початок з праць, предметом яких було обрано дослідницькі вміння. У межах цієї проблематики в останні десятиліття було здійснено вітчизняними вченими низку дисертаційних досліджень. З-поміж них, наприклад, дослідження С. Балашової (формування дослідницьких умінь у студентів педагогічного коледжу в процесі вивчення природознавчих дисциплін), Н. Недодатко (формування творчої особистості гімназиста у пошуково-дослідницькій діяльності), О. Рогозіної (формування дослідницьких умінь у майбутніх учителів трудового навчання), О. Миргородської (формування дослідницьких умінь майбутніх учителів географії у процесі професійної підготовки), М. Фалько (формування дослідницьких умінь майбутніх учителів музики у вищих педагогічних закладах освіти) та ін.

Результатами згаданих вище досліджень було науково підтверджено важливість сформованих у студентів закладів вищої освіти дослідницьких умінь для реалізації ними завдань з виховання і розвитку зростаючої особистості. Було також достатньо переконливо обґрунтовано сутність і зміст, етапи, педагогічні умови та інноваційні технології формування у студентів різних спеціальностей таких умінь у процесі фахової підготовки на окремих рівнях вищої освіти. Проте в останні роки переважна більшість дослідників (Н. Бібік, С. Бондар, Л. Ващенко, Л. Величко, М. Головань, Н. Матяш, О. Пометун, О. Савченко, В. Яценко) приходить до висновку щодо зміщення акцентів із накопичення нормативно визначених знань, умінь і навичок до формування й розвитку здатності практично діяти, застосувати досвід у проблемних умовах [2, с. 52].

Саме тому нині не викликає ніякого сумніву теза про те, що дослідницька компетентність – це не лише вміння здійснювати порівняння, аналіз, синтез, виділяти істотні ознаки, самостійно робити узагальнення та висновки, а ще й набутий досвід практичного вирішення професійних завдань. Остання складова, а саме досвід вирішення практичних завдань, й передбачає вихід науково-педагогічних і змістовно-технологічних досліджень за межі умінь і звернення до компетентності як засадничої стратегії підготовки сучасного конкурентоспроможного фахівця. Отже, результати згаданих вище досліджень та сучасний стрімкий розвиток вищої освіти в Україні й об'єктивували необхідність розроблення проблеми дослідницької компетентності студентів закладів вищої освіти, обґрунтування її змісту, структури, етапів, інноваційних технологій і дієвих педагогічних умов її формування у системі вищої освіти.

Наголосимо, розроблення вченими проблематики формування у майбутніх фахівців дослідницьких умінь, обґрунтування сутності та особливостей їх становлення на етапі здобуття вищої освіти, а також наукові досягнення у галузі професійної освіти (І. Зязюн, М. Євтух, Н. Ничкало та ін.), вікової та педагогічної психології (В. Давидов, М. Боришевський та ін.) й виявилися теоретико-методологічною передумовою для розроблення проблеми формування дослідницької компетентності у студентів художньо-педагогічних спеціальностей у процесі фахової підготовки.

Крім того, окремі аспекти дослідницької компетентності достатньо ґрунтовно розкриті нині в наукових працях вітчизняних вчених, які обґрунтовують її сутність і зміст у структурі професійної компетентності педагога, виділяють її у переліку базових компетентностей (А. Деркач, М. Головань, В. Яценко), акцентують на особливостях і специфіці дослідницької компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів (Ю. Волинець) або ж вчителя початкових класів (Т. Ваколя), окреслюють специфіку дослідницької компетентності фахівців фізичної культури і спорту (Г. Омеляненко) і її формування в системі вищої освіти у майбутнього вчителя хімії (Л. Бурчак). Також проведені окремі дослідження з питань формування дослідницької компетентності майбутніх інженерів у процесі викладання навчальних дисциплін природничо-наукової підготовки (С. Белкіна), майбутнього інженера-педагога (М. Архипова), а також майбутніх викладачів закладів вищої освіти в умовах магістратур (Л. Бондаренко) та ін. Результати згаданих вище наукових праць, на нашу думку, та сучасні дослідження у галузі вищої професійної освіти актуалізують проблему дослідження дослідницької компетентності у студентів художньо-педагогічних спеціальностей.

Отже, зважаючи на представлені вище результати проведеного теоретичного аналізу, ми приходимо до висновку про те, що нині створені достатньо вагомі нормативно-правові, науково-організаційні та змістовно-технологічні передумови для дослідження проблеми формування у студентів художньо-педагогічних спеціальностей дослідницької компетентності у процесі фахової підготовки, що й становить мету пропонованої наукової розвідки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проведений нами теоретичний аналіз досліджень проблеми (М. Архипова, С. Балашова, Л. Бондаренко, Л. Бурчак, С. Белкіна, Т. Ваколя, Ю. Волинець, М. Головань, А. Деркач, Н. Недодатко, Г. Омеляненко, О. Рогозіна, О. Миргородська, М. Фалько та ін.) дає підстави стверджувати про те, що дослідницька компетентність є складовою базових компетентностей випускника закладу вищої професійної освіти. При цьому дослідницька компетентність студентів художньо-педагогічного факультету є динамічною комбінацією знань, вмінь і практичних навичок здійснення

науково-дослідницької діяльності, способів мислення, професійних, світоглядних і морально-етичних цінностей, які визначають їх здатність успішно здійснювати в майбутньому професійну художньо-педагогічну та подальшу навчальну діяльність.

У згаданому вище визначенні система світоглядних і морально-етичних цінностей утворює мотиваційно-ціннісну основу спрямованості особистості на продуктивну і творчу діяльність дослідницького характеру. Цей складник дослідницької компетентності є джерелом особистісної самозміни і професійного самовдосконалення. Динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок здійснення науково-дослідницької діяльності (актуалізація протиріччя, формулювання мети, постановка цілей, розроблення етапів, обґрунтування і вибір засобів досягнення цілей, розроблення програми дій та інше) і способи мислення (аналіз, синтез, узагальнення, виділення головного, систематизація, конкретизація тощо) складають сутність змістовно-процесуального складника, який технологічно забезпечує процес науково-пошукової та науково-дослідницької діяльності. Професійну складову дослідницької компетентності утворюють особистісні якості (ініціативність, самостійність, відповідальність, наполегливість, тощо) і фахові знання (диференціюються залежно від художньо-педагогічної діяльності і визначаються стандартами вищої освіти), які конкретизують зміст дослідницької діяльності в контексті художньо-педагогічних спеціальностей. Самоаналіз та аналіз діяльності (науково-пошукової, науково-дослідницької, проектно-технологічної, практичної та ін.), самооцінка й оцінка її ефективності складають зміст четвертого компонента дослідницької компетентності студентів художньо-педагогічних спеціальностей, який ми виокремлюємо як рефлексивний.

Для уточнення змісту, форм і функції рефлексії у дослідницькій діяльності педагога художньо-педагогічних дисциплін звернемося до праць вчених (М. Боришевський, В. Давидов, О. Зак, А. Карпов, І. Мельничук, І. Скитяєва та ін.) предметом наукового пошуку яких є виокремлення та обґрунтування дії психологічних механізмів у розв'язанні особистістю творчої задачі. Такі механізми є формами активного переосмислення суб'єктом змісту перебігу внутрішніх процесів (морально-етичних, інтелектуальних, мотиваційних, ціннісних тощо) свідомості та самосвідомості, які забезпечують успішне здійснення ним визначеної діяльності. Такий зміст (внутрішній, що тісно переплітається з власним «Я», і зовнішній, який розкривається через структуру діяльності) об'єктивується в умовах діяльності (інтелектуальна складова) та індивідуальних особливостях її виконавці (суб'єктивна складова). Рефлексія в такому способі виконання продуктивної діяльності спрямована на аналіз та оцінку умов її виконання (інтелектуальна рефлексія) і на оцінку та самооцінку власного особистісного потенціалу її виконання (особистісна рефлексія). Їх поєднання та цілісний взаємозв'язок, на думку

вчених, і забезпечують виконання суб'єктом творчої продуктивної задачі [3; 4; 6; 7].

Згадані вище наукові положення щодо інтелектуальної та особистісної рефлексії у продуктивному розв'язанні творчої задачі чітко прослідковуються в професійній діяльності сучасного фахівця художньо-педагогічної сфери. Обґрунтуємо це наукове положення на прикладі реалізації вчителем змісту інтегрованих мистецьких дисциплін у початковій ланці Нової української школи. Такий зміст передбачає конструювання й організацію ним такої умотивованої діяльності учнів молодших класів, у якій тісно переплітаються та інтегруються різні освітні предмети (музика, мистецтво, хореографія, технології та ін.), форми (індивідуальна, парна, групова, колективна тощо) та способи навчальної діяльності (навчально-ігрова, проектна, дослідницька, образотворча, сценічна, предметно-пошукова та ін.), з обов'язковим опертям на вирішення відповідно до вікового потенціалу зростаючої особистості практичних проблем. При цьому варто зважати на те, що нині суттєво зростають також вимоги до цього процесу через стрімке впровадження в освітній процес інформаційно-комунікаційних технологій, засобів мережі Інтернет, програмно-методичного забезпечення та наочності, яке модифікується в режимі реального часу. Це вимагає від сучасного фахівця художньо-педагогічної професійної діяльності інтелектуальної та особистісної рефлексії його вчинкових рішень та гострої потреби в неперервному професійному саморозвитку й особистісному самовдосконаленню. За таких вимог сучасного освітнього процесу професіоналізм вчителя художньо-педагогічних дисциплін і сформована у нього дослідницька компетентність має містити сформовану в процесі фахової підготовки його рефлексивну складову як обов'язкову умову професійного зростання в майбутньому.

Значущість рефлексивної складової дослідницької компетентності сучасного вчителя художньо-педагогічних дисциплін підтверджується також під час визначення функцій, на які вона спрямована і які забезпечують успішність (неуспішність) діяльності. Для обґрунтування цього положення звернемося до праць вчених (М. Боришевський, В. Давидов, О. Зак, А. Карпов, І. Мельнічук І. Скітяєва та ін.), предметом дослідження яких є функції рефлексії у конструюванні та реалізації певної діяльності. В теорії навчальної діяльності В. Давидова рефлексії відведено надзвичайно важливу функцію у забезпеченні високого її рівня. На думку вченого, саме рефлексія регулює процес пошуку рішення педагогічної задачі, стимулює висунення та зміну гіпотез, забезпечує правильність їх оцінки та виконання [3]. В навчальній діяльності рефлексія виконує конструктивну і контрольну функції. Перша (конструктивна) забезпечує процес розгортання діяльності відповідно до заданих об'єктивно умов її успішної реалізації та очікуваних конструктивних результатів. Друга (контрольна) актуалізує оцінні (пов'язані з діяльністю) і самооцінні

(пов'язані з особистістю виконавця) психологічні процеси, які забезпечують спрямованість діяльності відповідно до заданих еталонів або ж моделей активності [3; 4; 6].

Таким чином, рефлексія як складова дослідницької компетентності майбутнього вчителя художньо-педагогічних дисциплін уможлиблює конструктивне розроблення, організацію й змістовно-технологічну реалізацію навчальної діяльності учнів відповідно до заданих державними стандартами вимог класної, позакласної і позашкільної освіти (інтегровані навчальні предмети, предмети художньо-естетичного циклу, гуртки, факультативи, секції тощо). При цьому конструктивна функція рефлексії забезпечує дотримання умов для досягнення цілей освітньої діяльності залежно від об'єктивно заданих вимог з урахуванням педагогічної ситуації, у якій формується і розвивається особистість. Контрольна функція забезпечує педагога зворотною інформацією про перебіг процесу навчальної діяльності, його основних етапів, досягнення поставлених цілей, ефективність розробленої художньо-педагогічної технології, її окремих етапів і всього процесу загалом. Крім того, така форма рефлексії як інтелектуальна уможлиблює якісний зворотній зв'язок між ефективністю досягнення цілей навчання і виховання, підібраних способів діяльності та засобів, які її супроводжували, і тими цілями, що відповідали меті спеціально організованого художньо-педагогічного процесу. Такі результати запускають особистісну рефлексію, яка забезпечує осмислення педагогом результатів своєї діяльності та задіяного особистісного потенціалу в цьому процесі, мотивує його на ґрунтований аналіз власного професійного досвіду і якостей, які необхідні для значно ефективнішого конструювання й реалізації певної навчальної задачі. Саме так, завдяки дослідницькій діяльності, накопичується дієвий досвід вирішення педагогом практичних проблем.

Представлені вище результати теоретичного аналізу дають підстави стверджувати про те, що рефлексивна складова дослідницької компетентності студентів художньо-педагогічних спеціальностей є джерелом їхньої продуктивної професійної науково-дослідницької професійної діяльності в майбутньому, мотиваційною основою безперервної самозміни і професійного самовдосконалення. Зміст її формування у закладі вищої освіти має спрямовуватися на розвиток інтелектуальної рефлексії, яка розкриває здатність педагога удосконалювати в майбутньому навчальний процес, і особистісна, що уможлиблює й мотивує особистість до неперервного навчання упродовж життя на підставі самоаналізу й адекватної професійної самооцінки.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Таким чином, теоретичний аналіз проблеми формування у студентів художньо-педагогічних спеціальностей дослідницької компетентності дає підстави для таких висновків: дослідницька компетентність є динамічною комбінацією знань, вмінь і практичних навичок здійснення науково-

дослідницької діяльності, способів мислення, професійних, світоглядних і морально-етичних цінностей, які визначають здатність студента успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність; у структурі дослідницької компетентності виділено мотиваційно-ціннісну, змістовно-процесуальну, професійну і рефлексивну складову.

Перспективним напрямом подальших розвідок вважаємо розроблення і обґрунтування критеріїв і показників сформованості у студентів художньо-педагогічних спеціальностей дослідницької компетентності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балашова С. П. Формування дослідницьких умінь у студентів педагогічного коледжу в процесі вивчення природознавчих дисциплін: автореф. дис. канд. пед. наук.: 13.00.04 / С. П. Балашова. – Х., 2000. – 20 с.
2. Бібік Н. М. Переваги і ризики запровадження компетентнісного підходу в шкільній освіті / Н. М. Бібік // Український педагогічний журнал. – 2015. – № 1. – С. 47 – 58.
3. Давыдов В. В. Проблемы развивающего обучения / В. В. Давыдов. – М: Педагогика, 1986. – 252 с.
4. Зак А. З. Проблемы психологического изучения рефлексии / А. З. Зак // Исследование речи-мысли и рефлексии. Психология. – Алма-Ата, 1979. – Вып. X. – С. 6–13.
5. Закон України «Про вищу освіту» //Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014. – №. 37–38. – С. 2004. – режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
6. Карпов А. В. Психология рефлексии / А. В. Карпов, И. М. Скитяева. – М. : ИП РАН, 2002. – 250 с.
7. Мельничук І. Я. Сучасні дослідження психологічних механізмів рефлексії / І. Я. Мельничук // Психологія. Збірник наукових праць. – Випуск 2 (5). – К.: НПУ. – 1999. – 280 с.
8. Рогозіна О. В. Формування дослідницьких умінь у майбутніх учителів трудового навчання: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.02 «Теорія і методика трудового навчання» / О. В. Рогозіна. – К., 2007. – 18 с.
9. Сутність та зміст поняття «дослідницька компетентність» / М. С. Головань, В. В. Яценко // Теорія та методика навчання фундаментальних дисциплін у вищій школі //Збірник наукових праць НМетАУ. – 2012. – Вип. VII. – С.55–62.
10. Фалько М. І. Формування дослідницьких умінь майбутніх учителів музики у вищих педагогічних закладах освіти: дис... канд. пед. наук: 13.00.02 «Теорія і методика навчання» / Фалько Марина Іванівна. – К., 2005. – 229 с.

REFERENCES TRANSLATED AND TRANSLITERATED:

1. Balashova S. P. Formuvannia doslidnytskykh umin u studentiv pedahohichnogo koledzhu v protsesi vyvchennia pryrodoznavchykh dystsyplin: avtoref. dys. kand. ped. nauk.: 13.00.04 [Formation of Research Skills of Students of the Pedagogical College in the Process of Studying Natural Sciences: author's abstract. Dis. cand. ped. sciences: 13.00.04] / S. P. Balashova. – Kh., 2000. – 20 s. (in Ukrainian)
2. Bibik N. M. Perevahy i ryzyky zaprovadzhennia kompetentnisnogo pidkhdou v shkilnii osviti [Benefits and Risks of Implementation a Competent Approach in School Education] / N. M. Bibik // Ukrainyskiy pedahohichnyi zhurnal. – 2015. – No 1. – S. 47 – 58. (in Ukrainian)
3. Davydov V. V. Problemy razvivajushchego obuchenyja [Problems of Developing Training] / V. V. Davydov. – M: Pedagogika, 1986. – 252 s. (in Russian)
4. Zak A. Z. Problemy psikhologicheskogo izuchenyja refleksii [Problems of Psychological Study of Reflection] / A. Z. Zak // Issledovaniye rechi-mysli i refleksii. Psikhologhija. – Alma-Ata, 1979. – Vyp. X. – S. 6–13. (in Russian)
5. Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» [Law of Ukraine “On Higher Education”] // Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR), 2014. – No. 37–38. – S. 2004. – rezhym dostupu: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>. (in Ukrainian)
6. Karpov A. V. Psikhologhija refleksii [Psychology of Reflection] / A. V. Karpov, Y. M. Skytiajeva. – M. : IP RAN, 2002. – 250 s. (in Russian)
7. Melnichuk I. Ya. Suchasni doslidzhennia psikhologhichnykh mekhanizmiv refleksii [Modern Research of Psychological Mechanisms of Reflection] / I. Ya. Melnichuk // Psikhologhiiia. Zbirnyk naukovykh prats. – Vypusk 2 (5). – K.: NPU. – 1999. – 280 s. (in Ukrainian)
8. Rohozina O. V. Formuvannia doslidnytskykh umin u maibutnikh uchyteliv trudovoho navchannia: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ped. nauk: spets. 13.00.02 “Teoriia i metodyka trudovoho navchannia” [Formation of Research Skills in Future Teachers of Labor Education: author’s abstract. dis. for obtaining sciences degree candidate ped. sciences: speciality 13.00.02 “Theory and methodology of labor training”] / O. V. Rohozina. – K., 2007. – 18 s. (in Ukrainian)
9. Sutnist ta zmist poniattia “doslidnytska kompetentnist” [The Essence and Content of the Concept of “Research Competence”] / M. S. Holovan, V. V. Yatsenko // Teoriia ta metodyka navchannia fundamentalnykh dystsyplin u vyshchii shkoli // Zbirnyk naukovykh prats NMetAU. – 2012. – Vyp. VII. – S.55–62. (in Ukrainian)
10. Falko M. I. Formuvannia doslidnytskykh umin maibutnikh uchyteliv muzyky u vyshchykh pedahohichnykh zakladakh osvity: dys... kand. ped. nauk: 13.00.02 „Teoriia i metodyka navchannia [Formation of

Research Skills of Future Music Teachers in Higher Pedagogical Educational Institutions: diss ... candidate. ped. sciences: 13.00.02 "Theory and Methods of Teaching] / Falko Maryna Ivanivna. – K., 2005. – 229 s. (in Ukrainian)

Аннотация. В статье актуализируется проблема формирования в студентов художественно-педагогического факультета исследовательской компетентности в процессе профессиональной подготовки. Обосновывается сущность исследовательской компетентности педагога, выделяются ее составляющие, раскрывается их особенности и содержание, выделяется рефлексивная составляющая исследовательской компетентности и определяется ее значимость у научно-исследовательской деятельности студентов художественно-педагогических специальностей. На основании теоретического анализа намечаются перспективные пути формирования составляющих исследовательской компетентности на разных уровнях высшего образования.

Ключевые слова: компетентность, исследовательские умения, исследовательская компетентность, составляющие исследовательской компетентности.

Abstract. The article deals with the problem of forming in the students of the art-pedagogical faculty of research competence in the process of professional training.

The essence of the research competence of a teacher is justified, its components are highlighted, their features and content are disclosed. The reflexive component of research competence is highlighted and its significance in the research activities of students of art and pedagogical specialties has been determined. Intellectual and personal reflection of research competence is a motivational factor for continuous self-development and professional self-improvement. They provide future teachers with the ability to continuously improve the educational process on the basis of continuous self-education and self-improvement throughout all professional activities. Based on the theoretical analysis, promising ways of forming research competence at different levels of higher education and its components are outlined.

Key words: competence, research skills, research competence, components of research competence.

Стаття надійшла до редакції 25.09.2018

Наукове видання

ІННОВАТИКА У ВИХОВАННІ
Збірник наукових праць

Випуск 8

Упорядники:

проф. Петренко О. Б., доц. Ціпан Т. С.

Науково-бібліографічне редагування:

наукова бібліотека РДГУ

Підписано до друку 25.10.2018 р.

Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.

Ум. друк. арк. 24,7. Замовлення №204/1. Наклад 300

I – 66

Інноватика у вихованні : зб. наук. пр. Вип. 8. / упоряд.
О. Б. Петренко ; ред. кол. : О. Б. Петренко, Т. С. Ціпан,
Н. М. Гринькова та ін. – Рівне : РДГУ, 2018. – 357с.

УДК 37 : 005.591.6

ББК 74.200

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2018

Віддруковано засобами оперативної поліграфії
ВРМ-ПОЛІГРАФ
вул. Буковинська, 3, м. Рівне, 33000;
тел.: 0362-64-21-34